вплив), ціна на нафту (позитивний вплив), процентні ставки за кредитами у національній та іноземній валютах (негативний вплив), обсяги гривневих та валютних кредитів (позитивний вплив), обсяги зовнішнього фінансування (позитивний вплив). По–третє, з метою побудови регресійної моделі нами були обрані саме ті показники, які були найбільш впливовими, а саме процентна ставка за кредитами у національній валюті, процентна ставка за кредитами в іноземній валюті, обсяги гривневих кредитів, обсяги валютних кредитів, обсяги зовнішнього фінансування. Водночас отримані результати засвідчили, що всі фактори неможливо врахувати в одній моделі через занадто низькі значення коефіцієнтів детермінації, у зв'язку з чим були побудовані моделі, в яких передбачалася наявність від однієї до трьох змінних. Найбільш коректними виявилися ті моделі, які передбачали врахування взаємовпливу декількох змінних на обсяги вітчизняного експорту.

Література

1. Боровиков В. П. Statistica. Статистический анализ и обработка данных в среде Windows / В.П. Боровиков, И.П. Боровиков. – М.: Филинъ, 1997. – 608 с.

2. Платіжний баланс і зовнішній борг 2006 рік. – К: НБУ, 2007. – 88 с.

3. Платіжний баланс України за 2002 рік. – К.: НБУ, 2003. – 68 с.

4. Платіжний баланс України за 2004 рік. К.: НБУ, 2005. – 92 с.

5. Платіжний баланс України і зовнішній борг 2007 рік. К.: НБУ, 2008. – 92 с.

6. Платіжний баланс України і зовнішній борг 2008 рік. К.: НБУ, 2009. – 95 с.

7. Платіжний баланс України і зовнішній борг 1 квартал 2009 рік. К.: НБУ, 2009. – 90 с.

8. Global Financial Stability Report: Navigating the Financial Challenges Ahead. – Washington: International Monetary Fund, 2006. – 195 p.

9. Global Financial Stability Report: Navigating the Financial Challenges Ahead. – Washington: International Monetary Fund, 2009. – 238 p.

10. Ronci M. Trade Finance and Trade Flows: Panel Data Evidence from 10 Crises / M. Ronci. – IMF Working Paper. – December – WP/04/225. – 19 p.

11. World Trade Indicators 2008: Benchmarking Policy and Performance / R. Islam, G. Zanini – Washington, DC, The World Bank, 2008. – 121 p.

М.В. ЛИТВИН,
науковий співробітник, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Становлення концепції впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні

У статті розроблена концепція впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні та надані практичні рекомендації щодо реалізації концепції.

В статье предложена концепция внедрения международных стандартов банковской деятельности в Украине и предоставлены практические рекомендации по реализации данной концепции.

In the article conception of introduction the international standards of bank activity in Ukraine is offered. Practical recommendations in relation to realization of this conception are given.

Постановка проблеми. Впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в умовах глобалізації є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку світового банківського сектору. Базельський комітет з банківського нагляду 12 вересня 2010 року затвердив новий пакет міжнародних стандартів для банків «Базель III» (попередні угоди Базель I та Базель II), які повинні запобігати фінансовим кризам у майбутньому та являють собою глобальну реформу світового банківського сектору. Глобалізація вимагає вже зараз конкретних заходів для відповідної адаптації банківського сектору України до міжнародних стандартів з метою запобігання ризиків від впливу глобалізаційних процесів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Багато іноземних та вітчизняних вчених присвячують свої праці різним аспектам питання міжнародних стандартів банківської діяльності. Теоретичним та практичним аспектам банківської діяльності, зокрема міжнародним стандартам банківської системи в умовах глобалізації, присвячена значна кількість наукових досліджень вітчизняних та закордонних учених В. Андрианова О. Барановського, О. Білоруса, О. Галиць, В. Гейця, В. Грушко, Т. Гудзя, О. Дзюблюка, В. Коваленка, А.Н. Костюка, О.А. Крикліго, В. Кротюка та О. Куценка, С. Лаптєва, В. Міщенка, О. Орлюка, О.К. Прімєрова, Л.В. Руденко, М. Савлука, В. Стельмаха, Н. Шелудько, О. Хабюка, О. Чуба, В. Циганова, В. Юрків та багатьох інших. Незважаючи на численні дослідження авторів, окремі питання удосконалення механізму регулювання банківської діяльності в Україні відповідно до міжнародних стандартів та розробки концепції впровадження міжнародних стандартів

© М.В. ЛИТВИН, 2011

банківської діяльності в глобалізаційних умовах залишаються ще недостатньо дослідженими.

Мета статті полягає у розробці концепції впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Процес впровадження міжнародних стандартів повинен бути послідовним та виваженим, стратегічною метою якого є стійка та ефективно функціонуюча банківська система в умовах глобалізації. Концепція впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні, особливо в глобалізаційних умовах надасть можливість отримати позитивні переваги від процесу глобалізації та впровадження міжнародних стандартів та уникнути негативних наслідків.

На першому етапі концепції виникає необхідність оцінки фінансової стійкості банківської системи (див. рис.) за допомогою методології визначення стійкості, удосконалення механізму регулювання банківської діяльності країни в кризових умовах; розробки антикризової стратегії функціонування національної банківської системи. У даному аспекті можливе впровадження в діяльність банків методики, розробленої рейтинговим агентством Fitch. За системою оцінки Fitch розраховується два індикатори системних ризиків банківської системи: індикатор банківської системи (BSI) та макропруденційний індикатор (MPI), які були введені Fitch у липні 2005 року. У лютому 2006 року агентство Fitch Ratings опублікувало спеціальний звіт «Системні ризики банківської системи», який містить дані, що оновлюються кожні півроку. [1, с.126].

Щодо удосконалення механізму регулювання банківської діяльності в Україні кризових умовах, то необхідно провести ретельний аналіз причин виникнення глобальної фінансової кризи та сили її впливу на світову економіку; змоделювати поведінку внутрішнього фінансового ринку в умовах уже діючих антикризових заходів НБУ та уряду хоча б на найближчу перспективу; сформувати антикризову програму дій банку, яка має бути за характером короткостроковою, гнучкою та відкритою для коригування; [2] проводити реструктуризацію кредитів за єдиними для всіх банків правилами, розробленими регулятором, під його контролем та за підтримкою; необхідно встановити контроль за розміром оплати процедури реструктуризації та обмеження на встановлення нових вимог до забезпечення по кредиту (переоцінки заставного майна, вимоги додаткового забезпечення тощо); удосконалити методику класифікації проблемних кредитів, розробити порядок викупу та обслуговування проблемних активів; створити госпітальну фінансову установу змішаної форми власності з державним контрольним пакетом; необхідно, щоб оцінку вартості проблемних активів виконувала незалежна третя сторона за методикою НБУ; [2] кожен банк має внести радикальні зміни в систему управління бізнесом, і не лише тактичного, а й стратегічного характеру; необхідно нарощувати офіційні валютні резерви відповідно до зростання валового зовнішнього боргу для забезпечення стійкого розвитку економіки та обмеження впливу зовнішніх факторів; необхідно застосовувати фінансові інструменти грошово–кредитного регулювання, спрямовані на підвищення ефективності монетарної політики в державі та структурні інструменти, які спрямовані на оптимізацію внутрішньої та зовнішньої структур фінансово–кредитних установ як основних учасників фінансового сектору, що мають безпосередній вплив на рівень його стійкості і надійності; застосовувати операційні інструменти шляхом удосконалення внутрішнього моніторингу структури активів та зобов'язань банківських установ як чинника запоруки безпеки клієнтської бази та стабільності функціонування реального сектору економіки.

З метою зменшення негативного впливу глобалізації на розвиток банківської системи України слід розробити антикризову стратегію функціонування національної банківської системи: необхідно створити максимально повну законодавчу базу функціонування банківської системи (загалом слід розробити понад 20 законопроектів, зокрема «Про банківську таємницю»); забезпечити режим чіткої узгодженості грошово–кредитної політики з вимогами зміцнення банківської системи та підвищення довіри до українських банків; сприяти досягненню збалансованості попиту і пропозиції грошей шляхом послідовного зниження ставки рефінансування НБУ і, відповідно, підвищення попиту суб'єктів підприємницької діяльності на позичкові кошти; сприяти підвищенню рівня управління активами і пасивами банків шляхом створення системи страхування ризиків; підвищити роль Національного банку України у забезпеченні стійкого розвитку банківської системи, запобіганню системних криз глобального характеру і масового банкрутств банків, що загрожує інтересам держави, суспільства, особи; забезпечити відповідальності банків за прийняті ними зобов'язання перед державою, іншими банками, фізичними та юридичними особами; необхідно вивчати досвід зарубіжних країн і визначення можливості його використання в стратегії рекапіталізації банків України щодо безоплатної передачі 51% акцій проблемних банків державі в обмін на взяття відповідальності за фінансове оздоровлення банку; передбачити в чинному законодавстві особисту відповідальність топ–менеджерів з агресивного менеджменту, який призводить до накопичення ризиків банку; необхідно впровадження більш гнучкого управління курсом гривні з метою стабілізації банківської системи України. Національний банк спільно з Міністерством фінансів України та іншими державними закладами мають стимулювати розвиток банків шляхом упровадження довгострокової стратегії розвитку банківського сектору. Тільки комплексний підхід та спільна праця регулятора та комерційних банків та їх асоціацій у вирішенні питань, пов'язаних з подальшим розвитком банківського сектора дозволить укріпити банківську систему України та запобігти наслідкам негативного впливу на Україну глобальної фінансової кризи.

На другому етапі концепції стратегічним завданням є підвищення конкурентоспроможності банківської системи

(див. рис.) завдяки адаптації та гармонізації банківського законодавства країни до світових вимог, підвищення капіталізації банківського сектору, удосконалення структури банківської системи, підвищення рівня економічної безпеки національної системи банківських інститутів, забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників, попередження злочинності в банківській сфері, покращення якості банківських послуг, продовження лібералізації банківського сектору та створення міжнародних банківських консорціумів, використання глобальних інноваційних банківських технологій.

У напрямку продовження адаптації та гармонізації національного банківського законодавства до норм права ЄС в Україні потрібно прийняти такі законодавчі акти: «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»; «Про прості і подвійні складські свідоцтва»; «Про організацію формування та обігу кредитних історій»; «Про проведення прилюдних торгів та аукціонів»; «Про іпотечні цінні папери»; «Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондову біржу» і деякі інші [3, с. 157].

З метою підвищення капіталізації банківського сектору необхідно: банкам залучати додатковий акціонерний капітал [4, с. 16]; продовжувати процес накопичення власного капіталу та управляти їм раціонально [5, с. 49]; при розробці планів підвищення капіталізації необхідно ураховувати зростання обсягів кредитних операції, покращувати якість капіталу та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, що приймаються банками; Для підвищення рівня капіталізації за рахунок надходження національних інвестицій слід сприяти легалізації некримінальних капіталів; законодавчо передбачити «податкові преференції» на інвестиції в банківський капітал; сприяти виходу акцій банків на фондовий ринок; сприяти залученню коштів населення в капітал банків [6, с. 40]. Успішність подальшої капіталізації банківської системи нашої країни залежить від вибраних самими банками методів і способів управління капіталом [5, с. 49].

З метою удосконалення структури банківської системи України необхідно:

1. Створення в країні ланки комерційних спеціалізованих банківських установ. В Україні практично не застосовувалися механізми створення спеціалізованих банків, які успішно існують у банківських системах європейських країн. Оскільки йде процес «вимивання» регіональних банків шляхом поглинання їх всеукраїнськими, відбувається перерозподіл сфер впливу між великими банками, є об'єктивна потреба структурування банківської системи України.

2. Посилення регіональної складової розвитку банківської системи. Досвід і статистика свідчать: чим краще розвинута банківська система в регіоні, тим інтенсивніше там розвивається підприємництво.

3. Створення державних і комунальних спеціалізованих банків. Подібний досвід в Україні вже є – за участю державного капіталу було створено Український банк реконструкції та розвитку. Наступним кроком має стати створення на місцевому рівні (у західних прикордонних областях) Банку розвитку транскордонного співробітництва [7, с. 34].

4. Створення фінансово–інноваційних груп за участю банківських установ. Участь у таких утвореннях дасть банкам змогу отримати постійних і надійних клієнтів, оскільки програми співпраці мають плануватися на кілька років, з огляду на цикл створення та впровадження інновації, а надійності можна досягнути за рахунок доступу та постійного контролю банку за реалізацією проекту [7, с. 35].

5. Вдосконалити процедури санації, реорганізації та ліквідації банків [4, с. 16].

З метою підвищення рівня економічної безпеки національної системи банківських інститутів має бути реалізовано такий комплекс стратегічних заходів: надання центральному банку повноважень щодо відмови в реєстрації банку у разі відсутності прозорої структури власності; встановлення вимог щодо диверсифікації джерел фінансування банків; визначення лімітів залишків на кореспондентських рахунках залежно від міри надійності держав й міжнародних фінансових інститутів, яким вони належать; зниження концентрації фінансових потоків в окремих банках; підвищення відповідальності засобів масової інформації за оприлюднення недостовірної інформації, що загрожує стабільності банківської системи [8, с. 26].

Для забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників необхідно: забезпечення сприятливих умов для розвитку сучасних форм кредитування, уключаючи споживче кредитування, з одночасним удосконаленням механізму захисту прав кредиторів і споживачів банківських послуг; сприяння становленню широкої мережі рейтингових агентств як незалежних оцінювачів фінансового стану банків та їх ризиків; забезпечення реалізації публічного доступу до Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб – підприємців з метою надання можливості кредиторам отримувати необхідну інформацію стосовно державної реєстрації юридичної особи, її керівників, які мають право підпису та власників юридичної особи; удосконалення порядку розкриття у звітності банків інформації щодо їх власників і найбільших акціонерів та її оприлюднення; встановлення критеріїв оцінки ділової репутації засновників, учасників та керівників банків; удосконалення нормативної бази, що регулює процедури злиття та приєднання банків [1, с. 134–135].

З метою попередження злочинності в банківській сфері необхідним є: створення міжбанківської служби інкасації із залученням на комерційній основі банківських та інших фінансових установ, що дасть можливість забезпечити регулювання грошових потоків. законодавче закріпити формування при банківських установах відділу реєстрації фактів неповернення кредиту та збирання інформації про фінансові злочини, систематизації й аналізу електронних платежів для запобігання випадкам шахрайства з фінансовими ресурсами, відпливу грошових коштів за кордон; стимулювати розвиток електронної системи обміну дани–

ми про неповернені позики та випадки фінансового шахрайства [9, с. 25].

З метою покращення якості банківських послуг необхідно: заміщення готівкових розрахунків на безготівкові платіжні інструменти; розвиток структури банківського сектору в напрямі оптимального поєднання великих банків із розгалуженою мережею філій та регіональних і спеціалізованих банків з метою наближення до населення повноцінних банківських послуг [4, с. 16] створення умов для розширення спектру електронних банківських технологій; підвищення освітнього рівня персоналу банків; стимулювання розвитку факторингу та лізингу [1, с. 131–132].

З метою подальшої лібералізації банківського сектору необхідно: розробити чітку стратегію послідовного введення іноземних банків та їх капіталів на український ринок та визначення бажаної частки їх присутності; використовувати позитивний досвід функціонування іноземного банківського капіталу в національних банківських системах для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних банків.

Щодо створення міжнародних банківських консорціумів як однієї із альтернативи інтеграції національних банків з ТНБ, то для багатьох банків світу це єдиний спосіб конкуренції на світовому фінансовому ринку. При цьому деякі банки беруть участь одразу в кількох консорціумах; серед них Bancue Nationale de Paris (Франція), Bank de Brussels (Бельгія), Midland Bank (Англія) та інші [10, с. 52]. Метою створення в Україні спеціалізованих банківських консорціумів за участі іноземних банків може бути передусім фінансування великих державних і корпоративних проектів, зокрема у сфері розвитку енергетики, нафто– і газотранспортних мереж, транспортних магістралей, машинобудування тощо. Подібні альянси також дадуть змогу іноземним банкам просувати свої фінансові послуги через мережу філій національного банку, а національному банку – використовувати інфраструктуру іноземного банку для здійснення міжнародних операцій [11, с. 26].

На третьому етапі концепції стратегічним завданням є поетапне впровадження угоди Базель II [12] та Базель III (див. рис.) як міжнародних стандартів банківської діяльності.

У процесі впровадження три опори угоди Базель II [12] – ринкової дисципліни – необхідно підвищити прозорість діяльності банківської установи та запровадити комплексний аналіз банківського сектору.

З метою підвищення інформаційної прозорості діяльності банківської системи України необхідно НБУ проводити цілеспрямовану політику щодо внесення змін та доповнень у нормативні акти, що регулюють банківську діяльність, щодо зобов'язання банків більш повно розкривати інформацію фінансового (кількісна) та не фінансового характеру (якісна) (зокрема стратегії управління ризиками та параметри ризиків, концентрація ризиків, оцінка фінансових інструментів взагалі не оприлюднюється); проводити обговорення з банками, інвесторами та іншими користувачами фінансової інформації їхніх потреб в інформації та доступних засобів з тим, щоб органи банківського нагляду відповідно могли пристосувати вимоги до потреб [1, с. 126–128] створити цілісну систему надання інформації різним економічним агентам [13] розширити НБУ переліку та посилення вимог до змісту інформації, яка оприлюднюється (інформації про власний фінансовий стан, власників, структуру управління, якісні характеристики менеджменту, основні інвестиції тощо) [1, с. 129], сприяти поширенню та обміну інформації між банками, зокрема підтримувати розвиток бюро кредитних історій; збільшити обсяг інформації, що розкривається перед ринком, про стан достатності капіталу [14, с. 39]. З метою запровадження комплексного аналізу банківського сектору, необхідно вивчати та впроваджувати іноземний досвід проведення такого аналізу, особливо країн ЄС, зокрема, Дойче Бундесбанк на сьогодні веде відповідну статистику, яку публікує у спеціальному звіті.

У процесі впровадження 2 опори угоди Базель II– контролю з боку нагляду – необхідно розширити транскордонного співробітництва органів нагляду, завершити впровадження «Основних принципів ефективного банківського нагляду» [15], посилити незалежність НБУ, підвищити відповідність міжнародним стандартам корпоративного управління в банках.

З метою розширення транскордонного співробітництва необхідно: співпрацювати з міжнародними банками щодо обміну інформацією, знань фінансових інструментів, сприяти зміцненню зв'язків з фінансовими групами, сприяти координації роботи в оцінці достатності капіталу банків, тощо [1, с. 125]. Міжнародний досвід показує, що країни з відносно незалежним центральним банком, як правило, досягають кращих результатів в економіці, ніж країни з залежним центральним банком. З метою посилення незалежності НБУ, необхідно формально закріпити у законодавстві питання, пов'язані із персональною та фінансовою незалежністю НБУ (необхідно внести зміни до Закону України «Про НБУ») [1, с. 136]. З метою підвищення відповідності міжнародним стандартам корпоративного управління в банках необхідно: підвищити рівень відповідальності керівників і власників банку за його безпечність і стабільність; забезпечити врегулювання на законодавчому рівні питань організації корпоративного управління у банках; внести до законодавства зміни, які надають Національному банку України право встановлювати вимоги щодо професійної придатності та ділової репутації керівників банків; встановлення вимог до кваліфікації та досвіду роботи членів ради банку; запровадити проведення НБУ оцінок якості корпоративного управління; підвищити ефективність системи внутрішнього контролю; підвищити якість внутрішнього і зовнішнього аудиту, об'єктивної сертифікації зовнішніх аудиторів [1, с. 132–133].

У процесі впровадження 1 опори угоди Базель II – мінімальних вимог до капіталу – необхідно вдосконалити методики розрахунку обсягів і нормативів регулятивного капіталу та нормативів ризику; розробити та впровадити політику

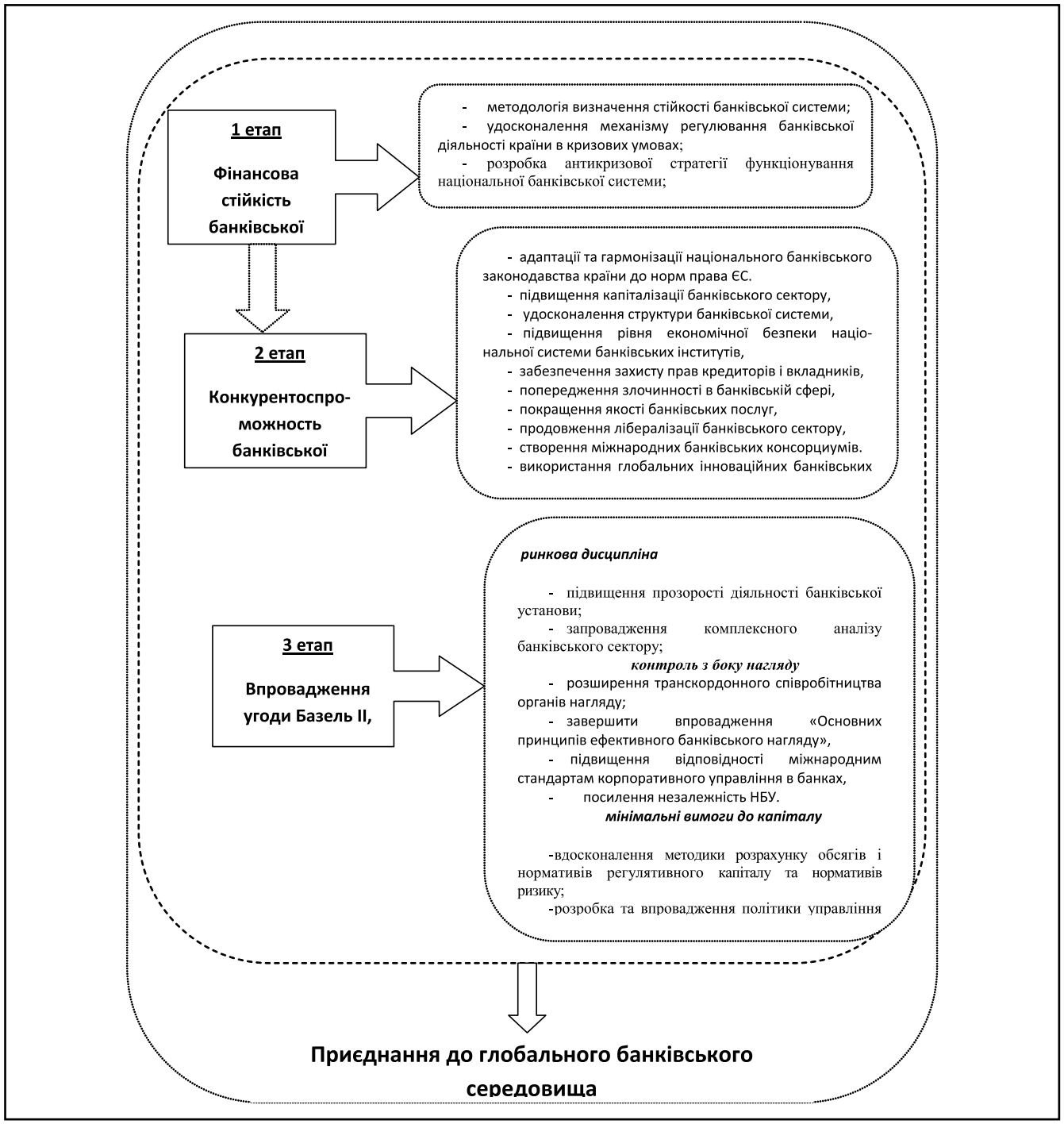

Концепція впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в Україні

управління банківськими ризиками, рухатися у напрямку розвитку ризик–менеджменту банківського сектору.

У напрямі розробки та впровадження політики управління банківськими ризиками необхідно постійно вивчати досвід країн ЦСЄ та використовувати заходи грошово–кредитної та фіскальної політики; заходи політики нагляду для підвищення стійкості фінансової системи проти негативних наслідків розширення кредиту [16]. Насамперед необхідно проводити моніторинг та аналіз різних видів можливих ризиків, розглядаючи при цьому макроекономічні та структурні чинники, стійкість фінансової та банківської систем, дієвість систем регулювання та нагляду тощо. Потім необхідно визначити набір заходів для управління ризиками: заходи макроекономічної політики: пруденційні заходи; заходи нагляду/ моніторингу; заходи щодо розвитку ринку; адміністративні заходи; сприяння поглибленню розуміння ризиків [16]. Крім цього необхідно проводити диверсифікацію і страхування ризиків, особливо інсайдерських; більш якісно визначати ступінь ризику та ступінь можливих втрат по інвестиціях, удосконалити системи оцінки ризику [14, с. 39], забезпечити правові підстави для здійснення нагляду на основі оцінки ризиків та вдосконалення корпоративного управління в банках (розмежування повно-

важень і підвищення відповідальності керівників банку за безпеку, результати діяльності банку, проведення адекватної політики управління ризиками, поліпшення якості внутрішнього контролю та аудиту), забезпечити належну взаємодію банківського нагляду і зовнішнього аудиту [17, с. 184].

З метою розвитку ризик–менеджменту необхідно забезпечити постійний моніторинг ризиків, з метою ефективного функціонування систем управління і внутрішнього контролю, запобігання прийняття правлінням і працівниками банків неконтрольованих і нерегламентованих рішень, пов'язаних з банківськими ризиками; удосконалити методику розрахунку створення банками резервів на покриття їх ризиків; поліпшити правові умови функціонування ринку похідних фінансових інструментів, що набуває істотного значення для розвитку ринку банківських послуг [1, с. 255–256]. Так, наприклад, більш високі ризики країни можливо компенсувати більш високим значенням коефіцієнта достатності капіталу, що застосовувався до операцій у країнах з перехідною економікою; у країнах з нестабільною економікою треба відмовитися від присвоєння більш ніж 100%–х коефіцієнтів ризику позичальникам з низьким міжнародним рейтингом, оскільки ці позичальники часто можуть мати порівняно високий внутрішній рейтинг і бути якнайкращими позичальниками, що є у банків; банки повинні вказувати у звітності свій підхід до вибору рейтингу, що застосовувався до позичальника, у тому числі вибір між внутрішніми і міжнародними кредитними рейтингами; слід відійти від дискримінації позичальників різних секторів з однаковим кредитним рейтингом [18, с. 286]. Крім цього, необхідно постійно вдосконалювати професійні та управлінські якості банківських працівників, наприклад ввести практику проведення міжнародної сертифікації вітчизняних банкірів [14, с. 39], посилити контроль за виконанням прийнятих наглядових рішень, у тому числі за результатами комплексного інспектування, шляхом проведення позапланових перевірок банку; впроваджувати системи стрес–тестування з метою визначення чутливості банків та банківської системи в цілому до окремих ризиків [17, с. 184].

У процесі впровадження угоди Базель ІІ та у майбутньому Базель ІІІ необхідно постійно вивчати та використовувати здобутки світового досвіду впровадження. Лише за умов скоординованої роботи НБУ, комерційних банків, рейтингових агентств, науковців та практиків щодо впровадження угоди Базель ІІ та Базель ІІІ та концентрації всіх необхідних для цього ресурсів, банківська система України вийде на якісно новий рівень розвитку.

Висновки

Отже, реалізація концепції впровадження міжнародних стандартів банківської діяльності в умовах глобалізації дасть змогу підвищити фінансову стійкість та конкурентоспроможність банківської системи України, створити підґрунтя для ефективного та безболісного впровадження угоди Базель ІІ та в перспективі Базель ІІІ в Україні, що, в свою чергу, вплине на формування бази для інтеграції України у світовий банківський простір.

Література

1. Міщенко В.І. Проблеми реформування банківської системи України в контексті європейської інтеграції / В.І. Міщенко, А.В. Шаповалов, В.В. Крилова, В.В. Ващенко, Н.В. Грищук та інші // Інформаційно–аналітичні матеріали. – 2007. – Вип. 8. – С. 266.

2. Жарій Я.А. Особливості управління діяльністю комерційного банку в умовах фінансової кризи/ Я.А. Жарій // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2009. – №35. – С. 53–63.

3. Тигіпко С., Міщенко В. Основні напрями євро інтеграційного реформування банківської системи України // Регіональна економіка. – 2004. – №3. – С. 154–159.

4. Бойчук М. Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків // Вісник НБУ. – Грудень. – 2006. – С. 16–19.

5. Бицька Н. Банківський капітал в економіці України // Вісник НБУ. – Січень 2006. – С. 48–51.

6. Папуша А. Глобалізація у банківській сфері // Вісник НБУ. – Липень. – 2007. – С. 40–41.

7. Смовженко Т., Другов О. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в умовах євроінтеграції України. Організаційний аспект // Вісник НБУ. – Листопад. – 2005. – С. 34–37.

8. Шелудько В.М. Основні напрями активізації банківської системи в процесах ринкової трансформації // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2004. – №70. – С. 24–27.

9. Основні напрямки євроінтеграційного реформування банківської системи України // Банківська справа. – 2006. – №2. – С. 154–158.

10. Богатирьов О.І. Стратегія зарубіжних банків в країнах з перехідною економікою: Дис. канд. екон.наук. – К.: КНЕУ. – 2003. – 183 с.

11. Кириченко М. Інтернаціоналізація банківської діяльності: досвід країн Центрально–Східної Європи і перспективи для України // Вісник НБУ. – Серпень. – 2006. – С. 25–28.

12. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework: [електронний ресурс] // Basle Committee on Banking Supervision. – Basel. – Updated November. 2005. – Режим доступу: www.bis.org

13. Малюкова І.В. Проблеми і перспективи запровадження Базеля ІІ у світі та Україні // Економіка і прогнозування. 2008. – №2. – С. 49–65.

14. Кочетков В.М., Мазурков В.О. Рекомендації Базельського комітету як основа для зміцнення фінансової стійкості банків // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – №2. – С. 36–40.

15. Core Principles for Effective Banking Supervision // Basle Committee on Banking Supervision.– Basel. – June. – 1999.// www.bis.org

16. Hilbers P., Otker–Robe I., Pazarbas.oglu C. Going too Fast? Finance and Development. – Washington: International Monetary Fund, 2006. – March. – No 1. – P. 42–45.

17. Косова Т.Д., Циганов О.Р., Ризикоорієнтована система реформування банківського нагляду // Торгівля і ринок України. – 2009. – №28. – Т. 3. – С. 178–187.

18. Чуб О.О. Банки в глобальній економіці: монографія / О.О. Чуб. – К.: КНЕУ, 2009. – 340 с.